

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

II. De Rei Citatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

ac formam ferenda est sententia, c. *Cum dilectus* 2. de Ord. cognit. c. *Qualiter* 24. §. *fin. de Accusat.* c. *Licet* 3. V. Nam juxta, de *Simoniam* §. 1. Ut fundus 18. ff. *Communi divid.*

27. Secundò, offerentem sive actorem ad causam usque ad finem prosequendam obligat, postquam reo per judicem est porrectus, *Aurb. Qui semel C. Quomodo & quando jud.* Saltem, si istius, quòd expensas in litem jam fecerit, interfit. Si verò, quòd nullas expensas fecerit, neque aliud incommodum reus senserit, res adhuc esset integra, libellum recuperare & à lite recedere, reò etiam invito, actor posset; ne juxta poenitudinis humanitas amputetur, l. *Si quis* 28. C. de *Appell.* §. *can. Ei, qui Appellat.* 38. §. *Si quis*, 2. q. 6.

28. Tertio, Principi oblatus actiones annales, ut vg. injuriarum est, perpetuat. §. 1. *Temporales* 2. C. *Quando libell Princip.* adeò; ut, si Titius annalem vg. injuriarum actionem adversus Cajum intentare volens, porrectò libellò Principi supplicet, ut concedat judicem delegatum: atque impetret rescriptum, interimq; labatur annus, vel Cajus moriatur, hunc ejusq; hæredem convenire Titius valeat actione injuriarum, ut cum Balbo de *Prescript. pr. p. 6. p. 3. q. 4. n. 6.* tradit Bruneman, in l. *cit. n. 3. & 5.* ubi libelli oblacioni pro rescripto impetrando factæ Principi duos contestatæ litis adstruit effectus: scilicet; quòd actionem ex annali faciat perpetuam & ad quadraginta annos extendat: eamque activè & passivè transire faciat ad hæredem.

29. Quartò, libelli oblacio, secutà rei citatione, interruptit præscriptionem, l. *Sicut in rem* 3. C. de *Prescript.* 30. v. e. l. 40. annor. adeò; ut, si quis denorum ex testamento & totidem ex mutuo, & diversarum etiam quantitatum ex pluribus

causis debitor sit, & oblato libello dena generaliter, non additò, an ex testamento, vel ex mutuo, vel generaliter debitum, quantitate & causa non expressis, petantur, citatione secutà omnium obligationum præscriptio interrumpatur, l. *fin. C. Rubr. cit.* ex cujus Imperiali rescripto Speculat. *Tit. de Libelli concept.* §. 8. n. 3. Petr. Ravenn. *Sing.* 24. & Bruneman, in l. *cit. n. 6.* inferunt, libellò factam petitionem generalem sufficere ad interruptendam præscriptionem in omnibus, quæ sub illa generalitate comprehenduntur; ut, licet talis libellus, parte præsertim opponente, procedere non debeat, antequam declaretur, sufficiat tamen ad interruptendam præscriptionem.

Quintò, eadem, secutà citatione, ab istius reo insinuata die facit rem litigiosam, *Aurb. Litigiosa & Clement. fin. Ut lite pendet.* ut ea vendi, donari aliòve contractu alienari, neque in extraneam, neque in conjunctam personam amplius possit, l. *Lite pendente* 2. l. *Quicumque* 3. C. de *Ecclesia* 3. & 4. *Rubr. cit. ut ad hanc à n. 15.* plenius tradetur.

Libellorum formas sive exempla cum salutaribus eorundem clausulis pro Actionum varietate varias utriusque Fori Præfici dabunt.

ARTICULUS II.

De Rei Citatione,

SUMMARIUM.

31. Citationis definitio,
32. Et necessitas,
33. Extra casum, quò reus in judicio præsens,
34. Ejusque crimen aut non-jus notorium est.
35. Citatio alia Juris, alia Homini: 36. & 37.

36. Et hæc vel Publica est, vel Privata.
 37. Publica locus est, cum privata impeditur.
 38. Vel reus vagabundus.
 39. Aut contradictor incertus est.
 40. Vel Clericus ab Ecclesia fraudulenter abest.
 41. Privata citatio alia Realis, alia Verbalis est.
 42. Realis graviorum criminum rei in jus trahuntur.
 43. In Civilibus ei locus non est.
 44. Extra casus quosdam speciales.
 45. Verbalis citatio continet expressionem Judicis, Actoris & Rei.
 46. Causa Loci & Temporis judicij.
 47. Et, præter judicij Mandatum, exigit ipsius Executionem.
 48. Et hujus facta Relationem.
 49. Quæ à publico ministro facta plenam fidem facit.
 50. Citatio rursus alia Simplex, alia Peremptoria.
 51. Istiusque varii sunt effectus.
 52. Quos citatio invalida non parit.
 53. Nisi eam citatus in judicio sponte compareat.
 54. Judex Secularis, an sua sit jurisdic-
 tio, cognoscit.
 55. Cum res litigiosa profana.
 56. Non etiam, cum ea spiritualis est.
 57. Nisi summarie duntaxat.

31. **C**itatio est Actus legitimus, quò quis juris experiundi causâ in jus sive judicium vocatur, l. 1. ff. de In jus voc. ubi Paulus JCT.⁹ ait. In jus vocare est, juris experiundi causâ vocare.

32. Hujusmodi in jus vocatio Mundo condito coæva, & ab iplo ejus conditore Domino Deo contra præcepti sui prævaricatorem Protoparentem nostrum adhibita fuit; cum illum in jus vocans, A-

dam, inquit, ubi es? Genes. cap. 2. V. 9. atque ad eò necessaria est; ut sine ea & contra reum absentem & non citatum lata sententia cum processu toto iplo Jure irrita sit, can. Caveant 2. & can. Omnia 3. q. 2. quorum locorum priori Eleutherius Papa Gallia Episcopis rescribit, Caveant judices Ecclesia, ne absente & non citato eò, cujus causa ventilatur sententiam proferant; quia irrita est: posteriori Cornelius Papa, Omnia, quæ adversus absentes & in jus non vocatos, in omni negotio aut loco aguntur aut judicantur, omnino evacuari præcepit. Consonat e. Ecclesia 10. juncta Glossa V. Non conventi, & Clement. Pastoralis 2. de Sen. & re judic. & l. De unoquoque 47. pr. ff. Rubric. Ratio est; quia citatio pertinet ad defensionem; cum, qui de actu, quò sibi præjudicari, suòque juri derogari potest, non præmonetur, se jusque suum defendere non possit: se autem & jus suum defendendi facultatem & occasionem alicui adimi, Jus & æquitatis Naturalis ratio non permittit, ut cum Baldo in l. Executorem 8. C. de Execut. rei judic. observant Zoelius in ff. de In jus voc. n. 16. Gaill. Practic. Lib. 1. observat. 48. n. 4. & Haunold, Tom. 1. de J & J. tract. 3. 33. n. 7. qui tamen rectè excipiunt calum, quò reus in judicio est præsens, aut actionem contra se intentari intelligens, suâ sponte in illo comparet; cum enim tali casu jus suum tueri possit, cur processus & contra ipsum lata sententia Jure Naturali irrita sit, non apparet.

Neque, ut primò intuitu videri potest, cum asserta citationis rei absentis necessitate pugnant can. fin. 2. q. 1. c. Cum olim 12. de Sent. & re judic. quorum textum illò duo Episcopi Regij sceleris tutores ac fautores absentes depositi: istò clerico ab Episcopo facta Archidiaconatus collatio Apollonicâ autoritate cassata fuit.

fata fuit, licet is fuerit absens. Non, inquam, hæc pugnant & tollunt necessitatem citationis; quia, esto, absentes & contra, quam aliqui divinando existimant, etiam non fuerint citati, utroque tamen casu in crimine & causa notoria ita fuit processum; cum *can. cit.* Regis scelus *Omnibus manifestum*, & Episcopus ei favorem ac tuitionem præstitisse, *Pene totus orbis undique ad Sedem Apostolicam retulisse*, asseratur: *c. cit.* quoque clerico factam collationem subreptitiam fuisse, *Ex Actis liquidum constituisse*, asseritur: casu autem, quo crimen aut partis non-jus est notorium, reusque ullam defensionem non competere, omnino liquidum certumque est, rei absentis citationem non esse necessariam, non minus exploratum, quam certum est, eam necessariam, cum rei crimen aut non-jus, eique defensionem non competere, notorium non est *Glossa fm. in c. Cum sit §. de Appellat.* Panormit. *in c. 1. de Causa poss. & propr. n. 4.* & alii, eam in rem allegantes *can. De manifesta 2. q. 1. & c. Cum sit cit. cujus §. fm.* Alexand. III. reum quemvis audiendum, ac proinde citandum, ait. *Nisi forte manifestus raptor vel fornicator existat: sicut ille, quem absentem & irrequisitum, sive non citatum, Apostolus excommunicavit, 1. Corinth. cap. 5. n. 3.* Ratio est; quia citatio rei decernitur & committitur; ut venire possit ad se defendendum: quando autem ejus crimen aut non jus, eique defensionem ullam non competere, notorium est, ad se in jure defendendum frustra citaretur.

35. Citationis partitio generalis est in eam, quæ à Jure & quæ ab Homine fit, secundum *Clement. Multorum 2. de Pœnis*, quæ excommunicationis aliæque graves pœnæ proponuntur in eos, qui procurant; *Ne viri Ecclesiastici, citati ad Apostolicam sedem ab homine vel à Jure,*

venire ad ipsam valeant. A Jure facta citatio dicitur, quando ipsum Jus, sive lex aut canon statuit certum terminum, intra quem iudicio se sistere quis teneatur; sicut electionem aliæve provisionem beneficalem confirmandam impugnantibus & contra eam, interpositâ appellatione, ad sedem Apostolicam provocantibus ab illius interpositâ die: & electi ad Ecclesiam sedi Apostolicæ immediatè subiectam ad petendam confirmationem, à die præstiti consensus in electionem vel istius de se celebratæ notitiæ computandus mensis, præfixus *c. 1. & c. Cipientes 16. de Elect. in 6.* idemque temporis spatium indicat cessatione à Divinis canonicis, à quibus, & iis, contra quos indicata est, constitutum est, *c. Quamvis 8. V. Si autem, de Offic. Ordin. in 6.* Ab Homine verò facta dicitur citatio, quando reo v.g. triginta dierum terminus præfixus est speciali iudicis mandato; sicut factum *c. Cum dilecti 6. de Dolo & contum. c. Veniens 15. de Accusat. & c. Glossa in Clement. cit. V. Ab Homine & V. A Jure*, Tholosan. *Partit. Jur. Canon. Lib. 5. tit. 6. n. 2.*

Ea, quæ ab Homine fit, ulterius vel Publica est, vel Privata: quarum illa in loco publico & coram tota communitate insinuat, vel per *Proclama*, ut loquuntur, sive præconis vocem & aliquando per sonitum tubæ vel campanæ: vel per *Programma* sive Edictum in loco publico, v.g. curiarum aut templorum valvis aut civitatum portis aliòve simili loco affixum. Ista, sive citatio Privata fit in personam ipsius citandi, *Clement. 1. pr. de Judiciis.*

Publica citatio non indiscriminatim omnibus, sed solis necessitatis casibus permixta est: cum scilicet reus aliò modo citari, & citatio ad ejus notitiam pervenire aliter non posse, judicatur, *Clem. cit. V. Nos*

V. Nos rigorem, Gaill. cit. Lib. Observat. 57. pr. Maranta de Ord. judic. p. 6. de Citatione n. 82. & Pirrhing ad Rubr. de Foro compet. n. 213. veluti

Primò, cum persona in jus vocanda per se vel per alios quomodocunque procurat; ne citatio ad ipsam valeat pervenire, *V. cit. c. Causam 3. & Extravag. Unic. inter com. de Dolo, c. Ex tua 11. pr. de Cleric. non resid. & l. Dies 4. §. 5. ff. de Damno infect. sic enim, si illa ad impediendam citationem personale intra ædes clausas se contineat, seque videri non patitur, Edictum citatorium ædium janua. præsentibus testibus, affigitur & perinde reputatur, ac si citatio ei personaliter intimata, & in manus tradita fuisset, Speculat. Tit. de Citatione §. Sequitur. n. 16. cit. Maranta n. 86. & Bruneman. in l. Plerique 18. ff. de Inju voc. n. 1.*

Secundò, si ad locum propter hostilitatem, inimicitias, reive citandi potentiam ac proterviam tutus, ad eumque liber aditus non sit; tali enim casu citationis Edictum affigi potest in loco publico vicino; ut citatio ad rei notitiam verisimiliter valeat pervenire, *Clement. Causam 3. V. Verum, de Elect. & Clement. Unic. V. Nos tamen, de Foro compet. Felin. in c. fn. Ut lite non contest. n. 14. Speculat. §. cit. n. 3. cit. Gaill. Observat. 57. n. 2.*

38. Tertiò, simili modò, si reus vagabundus sit, & ubi personaliter citari valeat, ignoretur, Edictum citatorium in civitate, oppido, aliòve loco, ad quem is frequenter venire, in eoque versari solet, in curia, templo, foro est affigendum, *arg. Clem. cit. & l. Eju qui 27. §. 2. ff. ad Municipal. cit. Maranta n. 83. & Gaill. num. 4.*

39. Quartò, si contradictor est incertus, generaliter citari possunt omnes, quorum interest, v.g. omnes creditores defuncti, vel à loco discessuri aut, qui v.g. in prædio,

aut ædibus aliquid juris sibi competere putant, *l. Si eo tempore 6. C. de Remiss. pignor. cit. Felin. num. 4. Gaill. n. 6. & Maranta n. 89. Sic etiam, cum confirmandus est Prælatus & non apparet, qui ejus electionem impugnet, generali Edictò citantur omnes, qui pro suo vel Ecclesiæ interesse aliquid duxerint opponendum, c. fn. de Elect. in 6. ut ad hanc Rubr. dictum n. 319.*

Quintò, si clericus ab Ecclesia, vel 40. loco beneficii fraudulenter abest; talis enim trinò vel unò peremptoriò Edictò ad Ecclesiæ valvas affixò citandus &, si intra sex menses non comparuerit, beneficiò privandus est, *c. Ex tua 11. de Cleric. non resid. ubi Vivianus & ad Rubr. cit. Pirrhing n. 57. in fine. Sextò, in materia diffamationis per hujusmodi Edictum citari possunt ac solent omnes, qui suà interesse existimant, Gaill. observat. cit. n. 9. in fine.*

Privata citatio ulterius alia Realis 41. est, & alia Verbalis: quarum illà persona rei in jus vocatur per apparitores seu publicos Justitiæ ministros, illam manu apprehensam, captamque ducentes in iudicium: cujusmodi realis citationis mentio fit, *c. Si Clericos 15. de Sent. excom. in 6. Istà seu verbali persona in jus vocatur per publicum ministrum vel nuncium, citationem intimantem verbis vel, etiam in scriptis sive per literas: sicut Nobiles & in dignitate constitutæ personæ solent, c. Cum dilecti 6. de Dolo & l. Quatties 17. C. de Dignit.*

Reali citationi regulariter solà 42. auctoritate publicà & pro solis criminibus &, cum de his certò constat, vel persona de aliquo commisso graviter diffamata est, locum esse, *Clari §. fn. q. 28. n. 2. Farinacii Prax. Criminal. q. 27. à n. 112. aliorumque DD. frequentiori calculò approbata & æquitati consentanea doctrina est;*

Q

na est; ne proborum hominum innocentia & integra exillimatio facile indebitè lædatur, arg. l. 1. C. de Custod. reor. Neque pro quibusvis sed pro gravibus & ferè iis tantùm criminibus, pro quibus corporalis pœna imponenda venit, reos capi & incarcerari, cum Panormit in c. Lator 2. de Pignorib. n. 2. tradit Clarus q. cit. n. 1. contra cit. Farinac. q. 27. n. 39. rei capturam etiam pro crimine, pecuniariæ tantùm pœnæ obnoxio, decerni posse, asserentem, arg. l. 1. ff. de Custod. & exhib. reor. & c. Si Clericos cit. ex quo clericos pro delicto pecuniariæ pœnæ obnoxio incarcerari posse, desumit: licet, si de jussoribus de parendo juri datis, dimittendi sint: nisi aliud exigat enormitas excessus & meritò timeatur; ne relictis de jussoribus fugâ se subducant, Franc. in c. cit. n. 2. Barbosa ibid. n. 1. & Pirrhing ad Rubr. de Sent. excom. n. 194. Iis autem casibus, quibus criminosi incarcerationi locus de Jure est, is non solum inventus extra, sed è domo quoque sua ad carcerem abstrahi invitus potest: quantumvis aliàs domus sua tutissimum cuique refugium ac receptaculum sit, l. Plerique 18. ff. de In jus voc. atque idcirco in ædibus suis investigandus nemo sit, l. Nemo 103. ff. de R. J. Gaill. cit. Lib. 1. observat. 48. n. 14. Mynsinger Centur. 4. observat. 69. n. 3. & Bruneman. in l. Plerique cit. n. 2. asserens, hanc & l. Nemo cit. ad Criminalia non extendendam.

Dixi, Regulariter Imprimis; quia in flagranti crimine deprehensus etiam à privato capi ac detineri, non tamen ultra viginti horas potest; ut judici sistatur, l. Interdum 56. §. 1. ff. de Furtis & l. Capite 25. pr. ff. ad L. Jul. de Adult. Panormit. in c. Lator cit. n. 3. cit. Gaill. observat. 54. n. 3. & Farinac. q. 27. à n. 22. Deinde; quia, licet in causis Civilibus reali citationi locus ferè non sit,

l. Ob as alienum 12. C. de O. & A. §. 1. Nemo 2. C. de Exact. tribut. quâ pro debiti etiam publicis incarcerationi prohibetur, cum; quia, ut l. cit. Imp. ait, Carcer pœnalem, carcer noxiorum hominum est: tum verò; quia personæ apprehensio & incarcerationi speciem quandam habet & sapit naturam executionis, à qua Civile judicium inchoare Jura vetant, l. 1. C. de Execut. rei jud. non desiderantur tamen casus, quibus ipsa etiam in hujusmodi causis admittitur: veluti Primò, cum debitor fugitivus, aut de fuga suspectus est; ut, si adeundi judicis non sit copia & debitor in loco non habeat bona, ex quibus creditori satisfieri valeat, arrestâ detineri ab isto possit, l. Aut Praetor 10. §. 10. ff. Que in fraud. credit. donec de judicio sisti & judicato solvendo præstiterit cautionem, Peck. de Jure sistenti cap. 31. n. 3. & Bruneman. in l. cit. à n. 22. Et hoc non solum in laico, sed in clerico quoque debitore procedit; nam & hunc, ubi periculum & verisimilis suspicio est; ne cum re nostra, aut debiti solutione non præstitâ, fugâ se subducatur, suo & Ecclesiastico judici sistendum, debito moderamine observato, detineri à creditore etiam laico posse, arg. c. Olim causam 12. de Restit. spoliat. notat Panormit. in c. Cum non ab homine 10. de Judicis n. 17. Felin. ibid. num. 14. & cit. Gaill. Observat. 41. n. 2. Secundò, si reus contumax sit in comparendo, peti aliquando à judice potest; ut capiatur & invitus in judicium perducatur, l. Contumacem 8. C. Quomodo & quando jud. secundum communem Intellectum apud eitt. Marantam n. 58. & Bruneman. in l. cit. n. 6. Tertiò, si reus sit condemnatus, & sententiæ executio sive debiti solutio obtineri aliter non possit, cit. Marantam n. 58. præsertim, si id curiarum privilegiò & praxi, ut in multis Imperii Civitatibus

Civitatibus, sit receptum, *cis*, Pirrhing *n.*

214.
45. Verbalis citatio, si, ut in alicujus momenti causis plerumque solet, in scriptis fiat, ut legitima sit, continere debet

Primo, nomen & cognomen ipsius Judicis, à quo reus in jus vocatur; ut constet non solum, an incompetentiæ vel justæ suspitionis exceptio ei opponi possit: sed etiam, an sit ordinarius vel solummodo delegatus; cum huic parendum non sit, nisi delegationis copiâ, citationi insertâ, doceat de commissione, *c. Præerea 2. de Dilationibus & c. Cum in jure 31. de Offic. delegat.* ut ad hanc Rubricam dictum *n. 44.*

Secundo, nomen Actoris, ad cujus instantiam in jus vocatur; ut reus intelligat, an in jus vocetur parte aliqua petente, vel ex officio; quod judex hoc, si causa utilitatem publicam non concernat, impertire regulariter non debeat, *l. Ad peremptorium 68. ff. de Judiciis*; ut etiam, an à judicio Jure non removeatur actor, ad cujus instantiam citatur, *Zoefius in ff. de In Jus Voc. n. 12.*

Tertio, nomen ipsius Rei, *c. Significavit 36. de Rescript. & c. Cum in multa 2. ibid. in 6.* qui si non unus, sed plures sint, regulariter omnium nomina exprimenda, vult *Mynfinger Centur. 2. observat. 62.* Si Universitas aliqua, puta, Ecclesia, Monasterium, civitas &c. sit, generalem citationem, v.g. ad instantiam Titii citamus Decanum & Capitulum, Abbatem vel Priorem & conventum, Consulem & Senatores talis Ecclesiæ, Monasterii, civitatis &c. sufficere, monent *Speculat. Tit. de Syndico n. 16. & cit. Gaill. Observat. 49. n. 6.*

46. Quarto causam; ut in jus vocatus sciat, super qua re ab actore conveniatur, *Clement. 2. Ut lite non contest. &*, an liti cedere, vel judiciò contendere

velit, deliberare valeat. Ipsum Actoris libellum Rei citationi inseri, sicut non necessarium, ita utile est ipsi etiam actori; quod ita inducatur liti pendentiæ, circa rem petitam aliquid immutari non permittens: atque insuper deliberatoriæ dilationis petendæ facultas citato præcideretur; *Clement. cit. & c. Præerea 2. de Dilat. junctâ Glossâ, Utrobique V. Plenè.*

Tertio, Locum, in quo & Terminum sive diem, quò citatus coram judice compareat: illum quidem; ut, an in, vel extra judiciis territorium situs & tutus sit: hunc autem; ut, an feriatu sive Juridicus & opportunus sit, constet, *citt. Maranta n. 64. & 65. & Zoefius n. 12.*

Ad eandem citationem privatam, 47. ut Judicialis & perfectâ sit requiruntur tria: & Imprimis quidem Mandatum, sive commissio judicis, aliquem in jus vocari præcipientis, *l. Sed si hac 10. §. 12. ibi, In Jus sine permissu meo ne quis vocet, ff. eadem Rubr. l. fin. C. de Exhibend. reis & c. Ex parte 12. ibi, Cumque auctoritate prædictorum judicum in jus esset vocatus, de Rescript.* Deinde, Executio nuntii sive cursoris, reo citando, diligenter perquisito, citationem coram & in faciem insinuantis: aut, si repertus non sit, & ita citari nequeat, ejus procuratori, si quem reliquit: vel ad domum habitationis, in qua majorem anni partem degere consuevit, domesticis: vel, si nemo adsit, vicinis judicis mandatum exponentis, relicto ibi mandati sive commissio nis exemplò; ut ad reum citatio pervenire possit, *c. Causam 3. de Dolo §. l. Aut qui 5. §. 2. ff. Quod vi aut clam.* Et demum, executionis mandati sive citationis, reo quomodocunque à nuntio insinuatæ, Relatio facienda judici, aut etiam Notario; & ab hoc in acta Judicialia referenda, ut de citatione legitime facta constet, *citt. Maranta à n. 41.* Quæ relatio de

Q 2

relatio de citationis substantia, ac proinde adeo necessaria est; ut sine ea, nec citatio, neque sententia & processus in contumacem factus subsistat, *l. Hac autem, §. 1. ff. Ex quibus causis in poss. ubi Bartol. n. 1. & 2. cit. Marant. n. 5. & Gaill. Observat. 54. n. 7.* Unde

49. Dubium oritur, an nuntii, citationem in sinuatam asserentis, nudæ relationi plena fides adhibeatur. Ratio dubitandi est; quia dictum nullius, *can. Admonere, 33. q. 2.* ut iudicis etiam solius verbo fides non habeatur, *c. Cum à nobis, 28. de Test. & attest.* imò ipsi etiam nuntio, citationis executionem à iudice sibi mandata asserenti, non credatur: nisi eam sibi factam probet, ut ex communi aliorum sensu tradit Felinus *in c. 1. de Judic. n. 13.* Sed, ut Interpres iste probè observat, inter assertionem nuntii de mandato sive commissione, & de istius executione relatione lata disparitas intercedit; cum ex una, illa de facto alieno ipsius iudicis, ad nuntii officium non pertinente; ista verò sit de facto proprio pertinente ad publicum officium, quod gerit, & ritè, sive ut asserit, obire Juramenti Religione tenetur: ex altera vero parte, licet de facto alieno deponenti testi unico regulariter non credatur, plena tamen fides habeatur, testificantis de actu gesto à se & ex officio: ad quod ritè, itaque, ut asserit, obeundum iudici sive Curie juramentò est adstrictus; quòd perjuris esse non præsumatur: ejusque fides electa & publicè auctoritate sit approbata, *Glossa in c. Cum parati §. 9. V. Suus nuntius, de Appellat. cit. Mewochius de Arbitr. casu 99. n. 4. & Farinacius q. 63. n. 4.* Unde

50. Excipiendus est casus, quòd citatio non per publicum & juratum nuntium, sed per alium quempiam fieret; cum enim talem neque proprium officium, neque

juramenti Religio adstringat, pro eo non stat præsumptio, ut citationem in sinuatam asserens plenam fidem mereatur, *Maunold. Tom. 5. de J. & J. Tract. 3. n. 14.* deinde, quò nuntius etiam publicus citationem assereret personam, in dignitate constitutam; huic enim, citationem ad se pervenisse, cum juramento neganti fidem potius, quàm nuntio, qui plerumque persona vilis est, habendam, aliis relatis docet *cit. Maranta n. 35.* cum antè *n. 25.* monuisset, in multis locis consuetudine receptum; ut nuntio publico & jurato, sicut citationem à se executioni mandata, sic etiam à iudice sibi factam ejus commissionem affirmanti, plena fides à personis citatis habeatur.

Porro citatio alia Simplex, sive, ut etiam vocatur, Dilatoria, alia Peremptoria est. Simplex est, quæ citatum non comparentem contumacem non reddit: nisi tribus vicibus sit repetita, & inter singulas justum temporis, olim quidem decem, hodie verò trigina dierum, intervallum intercedat, *l. Ad peremptorium, §. 8. ff. de Judic. l. Tres §. 9. & Auth. Qui semel C. Quomodo & quando jud. et si tempus hoc, si necessitas tuadeat, extendi à iudice, aut diminui possit, l. Nonnunquam 72. ff. de Judicis.* Peremptoria est, quæ, etiam si non repetatur, tamen in jus vocatum, si præfinità die non compareat, contumacem reddit: & propterea, si unica sit, tantum temporis spatium, quantum tres citationes simplices & verbum Peremptoriè expressum continere debet, *l. Consentaneum §. 1. Nonnunquam cit. Gaill. Observat. 53. n. 21.*

Legitimæ citationis varii sunt Effectus: & Primò quidem inducit præventionem; ut citatus, qui coram pluribus iudicibus potuit conveniri, coram iudice, per citationem alios præveniente, respondere teneatur: licet, domiciliò aut ita

aut statu mutato, alienae jurisdictionis esse caperit, c. *Proposuisse 19. de Foro comper.* & *l. Si quis ff. de Judiciis*. Secundò, perpetuat siue firmat jurisdictione judicis delegati; ut ea citatione mandatà, etiamsi reo antimata necdũ sit, delegantis morte non expiret, c. *Gratum 20. de Offic. deleg.* Tertio, facit rem, de qua controversia est, litigiosam; ut nec alienari, nec circa eam, lite pendente, aliquid possit innovari, *Clement. 2. Ut lite pend. & Auth. litigiosa C. de Litigiosis*. Quarto, interrumpit prescriptionem longissimi temporis triginta vel quadraginta annorum, *l. fin. C. de Annali prescript.* Quintò, personam citatam ad comparandum adstringit; ut, nisi iustà exceptione vel absentiae causà defendatur, ad instantiam seu petitionem partis in eam tanquam contumacem valeat procedi, *l. Ex quocunque 2. ff. Si quis in jus vocatus non venis, & c. Ex literis 2. de Dolo & Contum.* Dixi autem, *Ad instantiam*; quia in causis Civilibus iudex officium suum impertiri, ac proinde reum sicut citare, sic etiam contra eum citatum & non comparentem tanquam contumacem procedere non debet, nisi ipsius officium ab actore imploretur, *l. Dies 4. §. 8. ff. de Damno infecto & l. Propterandum 13. §. 2. C. de Judiciis*, ubi *Jalon. 3. Bartol. in Auth. Qui semel C. Quomodo & quando jud. n. 1. & in Auth. Et qui C. de Temp. appell. num. 5. Maranta cit. p. 6. de Contumacia, n. 15. & cit. Gaill. observat. 55. n. 7.* De quorum legitima citationis effectuum primo *Tit. preced. à n. 143. de secundo Lib. 1. t. 29. à n. 87.* est actum. Reliqui magis declarabuntur hõc Librò. Tertius *Tit. 16. à num. 15.* Quartus *Tit. 26. n. 153.* Postremus *Tit. 13. à n. 22. & Tit. 14. à n. 1.* Hic

§2. Dubium movetur primò, an hos effectus etiam pariat citatio invalida. Quia in re Negativa aperte prodita videtur

Clement. Causam 3. de Elect. verbis, *Intimatio verò aliter facta omni careat Juris effectū.* Ratio est; quòd aliquid non fieri, & non fieri legitime, siue contra leges vel canones, formam actui præscribentes, paria sint, *l. Quories 6. ff. Qui satisd. cog. & c. fin. de Restit. Spoliat. Tulchus Practic. V. Paria, concl. 87. n. 1.* At, licet hoc verum, perpetuum tamen non est; cum, si reus, ad actoris petitionem à iudice competente, citatione ex defectu aliquo invalidà in jus vocatus, ultro compareat, cogatur respondere libello actoris, *l. 1. §. 1. ff. de Feriis*, vel petere terminum ad deliberandum, ut cum Baldo in *l. Nam ita 39. ff. de Adoption. à n. 3.* advertit *cit. Gaill. observat. 58. n. 2.* Ratio obvia est; quòd, cum in iudicio præsentem citari necesse non sit, juxta dicta *n. 33.* is, qui ad citationem ex defectu quocunque invalidam in iudicio comparet, perinde ut legitime citatus habeatur & ad exhibitum sibi libellum respondere, vel saltem deliberandũ terminum petere teneatur, *Felinus in c. Illud 8. de Prescription. n. 8.* ubi voluntarià ac spontaneà comparitione citationem validari & prescriptionem interrumpi ait, *Vantius de Nullit. ex defectu citat. n. 17. cit. Marantap. 6. de Citatione, n. 73. & cit. Gaill. à n. 1. ubi, in Camera Imperiali non ritè citati in termino præfixo comparentis & contra citationis executionem; quòd ea non ritè facta ac proinde invalida sit, opponentis exceptionem non admitti, testatur.* Unde consecutaneum est, casu, quòd reus comparet, ejus citationem vel potiùs comparitionem validæ citationis effectus sortiri.

Dubium secundò est, an citatus comparere teneatur, etiamsi iudex, à quo ad iudicium citatur, incompetens sit. Quod, etsi generaliter negandum videatur, ex *l. fin. ff. de Jurisdic. secundum quam impune non paratur ei, qui supra jurisdictionem suam*

Q 3

nem suam

nem suam jus vult dicere: eique consono-
num *c. fin. de Constit. in 6.* Communi ta-
men DD. calculo approbata & usu etiam
recepta est distinctio inter casum, quò ju-
dicis & fori incompetencia indubitata &
evidens, & eum, quò eadem dubia aut
saltem non evidens est: & priori quidem,
vg. cum Clericus, aut etiam laicus in cau-
sa merè Ecclesiastica in jus vocatur à ju-
dice Seculari, citatum comparendi ne-
cessitate non arctari, liquet ex *text. cit.*
Posteriori verò casu ne judicis contemptor
& contumax reputetur, comparere, *l. Ex-
quacunque cit.* & proponere debet ex-
ceptionem declinatoriam Fori: quæ, an
legitima sit, ipse, à quo quis citatus est,
judex judicabit, *l. cit. & l. Si quis 5. ff. de
Judic.* cujus textus est, *Si quis ex aliena
jurisdictione ad Prætorum vocetur, debet
venire.* Ratio subjicitur; quia Prætoris est,
astimare, an sua sit jurisdictio; vocati au-
tem, non contemnere auctoritatem Præ-
torianam. Unde

§ 5. Dubium tertio, & difficilioris reso-
lutionis controversia est de dubio, an cau-
sa ad Ecclesiasticum vel Seculare forum
pertineat: de quo à judice Seculari co-
gnosci posse, volunt Castro *de Manu Re-
gia p. 1. cap. 10. n. 1. & Oliban. de Jure
fisci cap. 11. n. 12.* propter generalitatem
l. cit. Contrà, ejus cognitionem soli Ec-
clesiastico competere, cum Felino *in c.
Pastoralis 14. de Rescript. n. 4.* Francus *in
c. Si judex 12. de Sent. excom. in 6. n. 5.*
Jalon *in l. Exquacunque cit. n. 19.* aliique
docent; quòd Seculari major & dignior
sit. Demum, ad utrumque judicem si-
mul ejus dubii cognitionem pertinere,
voluerunt Guido Pap. *decis. 138.* & Re-
mig. *de Gonni Tract. de Immunit. q. 2. eâ
persuasi ratione; quòd in hujusmodi du-
bio agatur de præjudicio judicis utrius-
que, Ecclesiastici & Secularis, quoad ju-
risdictionem; cum uterque prætere*

possit causam ad suum forum pertinere;
& propterea valde conveniens & juri
contentansum sit, ut de eo uterque simul
cognoscat, *arg. Reg. Quod omnes 29. in 6.*
sed hæc Opinio, quamcunque æquitas
speciem præferat, cum utroque Jure
pugnat; cum, an sua sit jurisdictio, asti-
matio ad eum, qui aliquem in jus voca-
vit, pertinere, disertè asseratur *l. Ex qua-
cunque & l. si quis cit.* & cognitio, an
qui in jus vocatur, clericus, & propterea
à Seculari jurisdictione exemptus sit, Ec-
clesiastico judici soli adstruatur, *c. Si ju-
dex cit.* Unde postremâ hæc sententiâ
rejeclâ

Priores duæ & extremè oppositæ
conciliandæ sunt beneficiò distinctionis
inter res, circa quas, an Ecclesiasticæ, aut
Seculari jurisdictioni obnoxie sint, dubi-
tatur; etsi enim, cum ea prophana & me-
rè temporalis, reisque conventus laicus
est, an sua jurisdictio sit, astimare valeat
judex Secularis; cum tali casu in ea & in
persona etiam rei fundatam habeat ju-
risdictionem: de ejusmodi tamen dubio
judicialiter cognoscere nequit, cum res
est spiritualis aut huic annexa, vg. cum,
an ad rem vel personam jurisdictionis sua
extendat, quæstio oritur ex dubio de ejus
consecratione, benedictione, ordinatio-
ne, professione, aut aliis qualitatibus spi-
ritualibus, eas eximentibus à jurisdictione
Seculari, per expressum textum *c. Si
judex cit.* ubi de ejusmodi dubio judicia-
lis cognitio Curie Ecclesiasticæ vindica-
tur ex ratione; *Quòd sit de re Ecclesiastica
& spirituali:* de qua, uti etiam de re spi-
rituali annexa cognoscere proprium ju-
dicis Ecclesiastici est, *c. Decernimus 2.
c. Quando 3. de Judic. c. Tuam 3. de Ord.
cognit. c. Lator 5. c. Causam 7. Qui filij
legit. &c.* Ita cum *cit.* Felino, Franco &
aliis Covarruias *Pract. cap. 33. n. 1. Gut-
tieres Pract. Lib. 1. q. 6. n. 2.* Martha *de
Jurisdic.*

Jurisdic. p. 4. casu 145. à n. 1. Felician. Oliva de Foro Eccles. p. 1. q. 28. n. 11. & 31. Unde l. Ex quacunque & l. Si quis citr. textus de casibus, quibus de re prophana & temporali agitur, sunt exaudiendi.

57. Dixi tamen, *Judicialiter*, hoc est, ut plenæ probationes recipiantur & per sententiam pronuntietur; quia aliqualem & ut ita loquar, perfunctoriam duntaxat cognitionem pro sua informatione sive instructione, an causa ad curiam Ecclesiasticam statim remittenda sit, etiam Seculari judici permittam, *citr. DD. cum Menochio Confil. 912. n. 14.* facile concedunt,

& desumitur ex *e. Si iudex citr. §. Et si notorium*, ut *Tit. 2. n. 183.* est ostensum, & suadet ratio; quia, qui vult consequens, velle etiam censetur necessarium antecedens, *arg. l. Ad legatum 62. ff. de Procurat. & propterea, datâ alicui jurisdictione, concessa etiam censetur ea, sine quibus illa nequit exerceri, c. Præterea 5. de Offic. deleg. & l. Cum jurisdictione 2. ff. de Jurisdic. dicit. Iudex autem Secularis absque ejusmodi cognitione & informatione scire non potest, an causa statim remittenda sit vel non, *citr. Oliva n. 26.**

TITVLVS IV.

De Mutuis Petitionibus.

SUMMARIUM.

1. Ratio Ordinis,
2. Et Reconventionis introducta:
3. Permissaque coram eodem iudice Ordinario,
4. Et Delegato, impetrato ab auctore:
5. Non etiam coram arbitris compromissariis,
6. Vel iudice prorogato,
7. Clericus coram laico non reconuenitur, si causa spiritualis,
8. Vel Criminalis,
9. Aut reconventio dolo procurata sit.
10. In causa Civili à laico clericus per modum Exceptionis,
11. Et per modum Actionis coram Seculari;
12. Spectat ad Jure & Ratione
13. Sicut coram Ecclesiastico laicus, reconuenitur,
14. Saltem extra Bavariam,
15. In qua reconventio multum est restricta:
16. Clericus in laicum iudicem expressè consentire,
17. Et ab hoc in illum executio à laico fieri nequit.
18. Reconventio non semper tollitur cessatione à conventionione:
19. Et fieri potest etiam in causis non connexis:
20. Non tamen coram iudice Appellationis.
21. De crimine Civiliter:
22. Non etiam Criminaliter agens, regulariter reconuenitur,
23. De causis Spoliationis,
24. Et Feudalibus,

25. De